

УДК 330.322.012

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

РАЄВНЄВА О. В.

доктор економічних наук

ГРИНЕВИЧ Л. В.

кандидат економічних наук

Харків

Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а, отже, і ефективного соціально-економічного розвитку економіки держави в цілому. Одним із завдань держави на сучасному етапі розвитку економіки є створення необхідних і сприятливих умов для інтенсифікації економічного зростання, підвищення якості життя населення та створення умов для підвищення рівня інвестиційної активності. Це сприятиме збільшенню обсягу

залучених інвестицій до реального сектора економіки, що, у свою чергу, збільшує можливості щодо швидкого відновлення після кризи.

Метою статті є статистична оцінка інвестиційної активності України та визначення її тенденції розвитку.

Серед вчених, що займалися дослідженням інвестиційної активності, можна виділити Маркевич К., Носова О., учені Національного інституту стратегічних досліджень [3] та Інституту регіональних досліджень НАН України [6], зокрема, Бойко Є., Горин М., Свистович Г., Коник М. та ін. У своїх працях вони проводили дослідження різних підходів до оцінки інвестиційної активності держави, висували пропозиції стосовно покращення управління інвестиційними процесами на державному та регіональному рівнях. Однак, треба наголосити, що в дослідженнях недостатньо уваги приділяють визначенню адекватного статистичного інструментарію, який можна використовувати для оцінки ін-

тенсивності зміни кількісних показників інвестиційної активності держави [6].

Проведемо оцінку інвестиційної активності держави у докризовому і сучасному періодах, що дозволить зробити висновки про економічний стан і інвестиційну привабливість України на сьогодні.

Українська економіка до першої половини 2008 р. була цікава для інвестування як іноземним, так і українським компаніям. Це було пов'язано зі стійкими темпами зростання промисловості. Наведені дані в *табл. 1* дозволяють зробити висновок, що в абсолютному виразі спостерігається постійне зростання обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України. У той же час темпи зростання показують, що хоча ці зміни є позитивними, тобто перевищують 100%, але не досягають рівня 2007 року, коли приріст склав 86,7%.

інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2011 р. становив 49362,3 млн дол. США, що на 10,2% більше обсягів інвестицій на початок 2011 р., і в розрахунку на одну особу становив 1084,3 дол. З країн ЄС внесено 39411,2 млн дол. інвестицій (79,9% загального обсягу акціонерного капіталу), із країн СНД – 4011,3 млн дол. (8,1%), з інших країн світу – 5939,8 млн дол. (12,0%).

Інвестиції в Україну у 2011 р. надійшли зі 128 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12645,5 млн дол. (25,6%), Німеччина – 7386,4 млн дол. (15%), Нідерланди – 4822,8 млн дол. (9,8%), Російська Федерація – 3594,5 млн дол. (7,3), Австрія – 3423,1 млн дол. (6,9%), Велика Британія – 2508,2 млн дол. (5,1%), Франція – 2230,7 млн дол. (4,5%), Шве-

Таблиця 1

Обсяги та темпи росту інвестицій в Україні [5]

Рік	Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США	Темпи зростання іноземних інвестицій, % до попереднього року	Обсяг інвестицій в основний капітал, у фактичних цінах, млн грн	Темпи зростання інвестицій в основний капітал, % до попереднього року
2002	4555,3		37178	
2003	5471,8	120,1	51011	137,2
2004	6794,4	124,2	75714	148,4
2005	9047	133,2	93096	122,9
2006	16890	186,7	125254	134,5
2007	21607,3	127,9	188486	150,4
2008	29542,7	136,7	233081	123,6
2009	35616,4	120,6	151777	65,1
2010	40053	112,5	150667	99,2
2011	44806	111,9	209130	138,8

Інвестиції в основний капітал потерпіли падіння лише в 2009 році на величину 34,9% від рівня попереднього року, враховуючи, що рік від року вони нарощували свої обсяги.

Пряма інвестиція – це категорія міжнародної інвестиційної діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни, здійснювати контроль або суттєвий вплив на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни. Інвестиція є прямою, якщо капітал/права власності нерезидента складає не менше 10% вартості статутного капіталу підприємства-резидента (або) нерезидент має не менше 10% голосів в управлінні підприємства-резидента. До категорії прямих інвестицій також відносяться інвестиції, що отримані в результаті укладання концесійних договорів і договорів про спільну інвестиційну діяльність; зобов'язання/вимоги за кредитами та позиками, торговими кредитами та інші зобов'язання/вимоги підприємств-резидентів перед/до прямими(х) інвесторами(ів) [5].

За даними Державної служби статистики України, у 2011 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 6473,1 млн дол. США прямих інвестицій у вигляді акціонерного капіталу. Обсяг внесених з початку

ція – 1744,0 млн дол. (3,5%), Віргінські Острови (Брит.) – 1607,0 млн дол. (3,3%) та США – 1043,1 млн дол. (2,1%).

У фінансових установах акумульовано 16318,5 млн дол. (33,1% загального обсягу) прямих інвестицій. На підприємствах промисловості зосереджено 15238,6 млн дол. (30,9%), у т. ч. переробної – 13056,8 млн дол. та добувної – 1492,4 млн дол. Серед галузей переробної промисловості у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів внесено 6084,2 млн дол. прямих інвестицій, у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 2065,7 млн дол., хімічну та нафтохімічну промисловість – 1375,8 млн дол., машинобудування – 1226,0 млн дол., виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції – 893,0 млн дол. В організації, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, внесено 5721,5 млн дол. (11,6%), у підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 5193,5 млн дол. (10,5%).

Таким чином, можна зробити висновок, що іноземні інвестори зацікавлені вкладати кошти в реальний сектор економіки, що є позитивним моментом, який має сприяти нарощуванню обсягів виробництва. Однак слід

відмітити й той факт, що й досі значна сума коштів іноземних інвесторів вкладається у фінансову сферу.

Падіння обсягу інвестицій в основний капітал стало головною причиною зниження ВВП України, яке, за даними Державної служби статистики України, склало 14,8% в 2009 р. по відношенню до 2008 р., що стало найглибшим економічним спадом з 1994 р. Таке різке зниження ВВП сталося за рахунок скорочення виробництва у багатьох секторах економіки – від будівництва до переробних галузей.

Негативна тенденція була відмічена у багатьох секторах економіки, проте основний вклад у зниження валового внутрішнього продукту внесли експортний сектор, інвестиції в основний капітал і переробний сектор. Проведемо дослідження структури інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності. До інвестицій в основний капітал (капітальні вкладення) належать інвестиції в капітальне будівництво, машини, обладнання, інструмент, інвентар, транспортні засоби та інші основні засоби. Порівняння двох структур – структури прямих іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал дозволить оцінити інвестиційну активність в Україні.

На *рис. 1* наведено динаміку структури інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у відсотках.

За даними *рис. 1* можна зробити такі висновки: лідерами за обсягом вкладених інвестицій в основний капітал є промисловість. Незважаючи на падіння їх обсягу у 2008 та 2010 рр. обсяги інвестування залишаються значними; другим за привабливістю видом діяльності є операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, на третьому місці – діяльність тран-

спорту та зв'язку. Найменший обсяг інвестицій в основний капітал було отримано фінансовою діяльністю.

Використовуючи аналітичні дані щодо обсягів вкладених інвестицій у 2011 р., можна зробити висновок, що переважну частину цих коштів було спрямовано у промисловість. Питома вага прямих інвестицій склала 30,9%, інвестицій в основний капітал – 39,7%. Що стосується фінансової сфери, тут ситуація протилежна: прями іноземні інвестиції склали 33,1% загального обсягу, у той час, як інвестиції в основний капітал – 1,3%. Отже, реальний сектор економіки України залишається привабливим для інвесторів, а це, у свою чергу, створює умови для активізації інвестиційної діяльності держави.

Отже, інвестиційні процеси у післякризовий період формувалися під впливом сукупної дії низки чинників як тривалої, так і короткострокової дії, які, до того ж, у 2010 р. більше виконували функцію стримування від подальшого падіння. Зокрема, на активізацію інвестиційних процесів впливали [3]:

1. Відновлення позитивної динаміки промислового зростання. Саме ці галузі промисловості у 2010 році виступили головними каналами надходжень інвестицій у реальний сектор економіки.

2. Відновлення сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури на світових ринках на основні експортні товари вітчизняних виробників, що позитивно вплинуло на зростання виробництва в добувній і металургійній сферах, стимулювало відновлення інвестиційної діяльності підприємств за рахунок власних коштів і прямого іноземного інвестування в підприємства зазначених галузей.

3. Збільшення обсягів інвестування підприємствами з власних джерел внаслідок покращення їхнього фінансового стану.

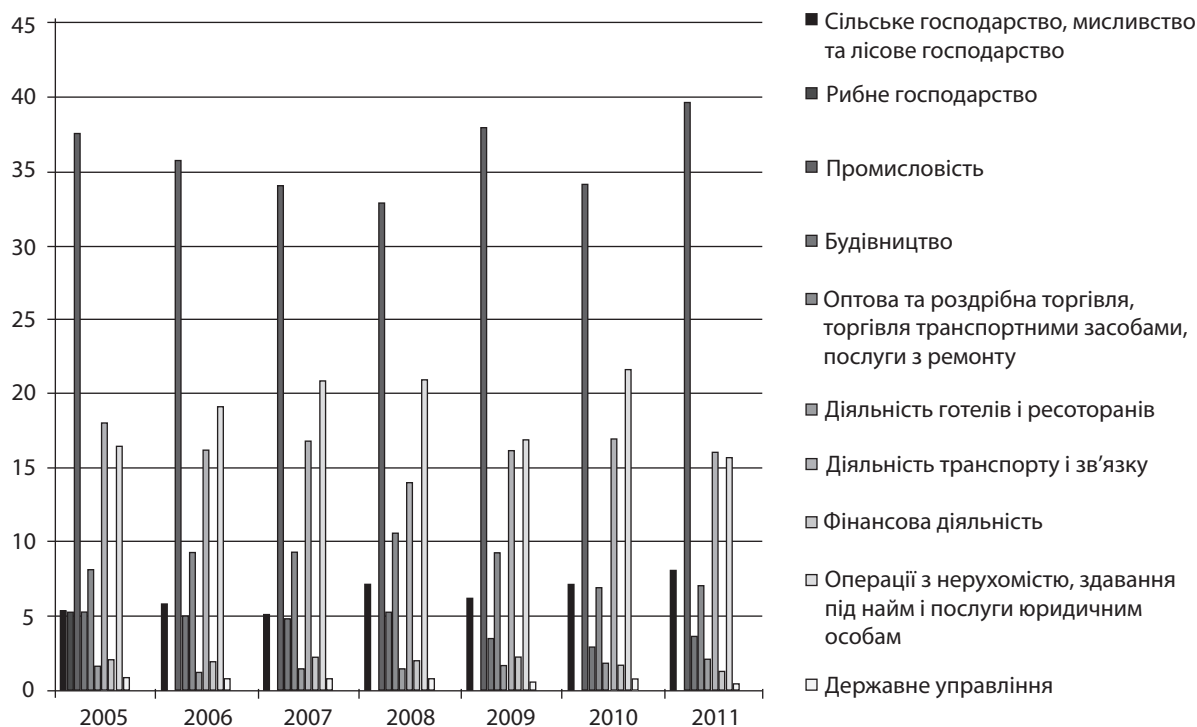

Рис. 1. Динаміка структури інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності, %

4. Активізація внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту внаслідок зростання доходів населення.

5. Підвищення привабливості вітчизняного акціонерного капіталу внаслідок зниження вартості українських активів під впливом фінансово-економічної кризи (інвестиції в акціонерний капітал у 2010 р. становили 54,3% від загального обсягу залучених ПІІ за цей період).

6. Поступове подолання кризових тенденцій у будівельній галузі, що здійснює мультиплікативний ефект на інші галузі.

7. Нарощування державного інвестування, у тому числі для реалізації інфраструктурних проєктів до Євро-2012.

8. Надходження інвестицій в процесі приватизації національного оператора зв'язку Укртелеком позначилось на динаміці показників інвестиційної діяльності у 2011 р. [4].

Таким чином, використання для оцінки інвестиційної активності України адекватного статистичного інструментарію дозволяє не лише наочно відобразити існуючі тенденції, але й зробити висновки які саме фактори впливали на формування ситуації на інвестиційному ринку держави. Інвестиційна активність і ефективність інвестицій є самостійними, але

взаємопов'язаними економічними категоріями, а, отже, виникає потреба в продовженні наукових досліджень у напрямі детального дослідження впливу інвестиційної активності на соціально-економічний розвиток як країни, так і регіону. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бойко Є. І.** Сучасні проблеми інвестування структурних реформувальних промисловості регіону / Є. І. Бойко, В. Б. Войцеховський, М. П. Горин, Г. М. Свистович, М. А. Коник / НАН України ; Інститут регіональних досліджень. – Л., 1998. – 36 с.

2. **Марцин В. С.** Заходи щодо покращення інвестиційної привабливості регіонів в умовах виходу з кризи / В. С. Марцин // Регіональна економіка. – 2010. – № 4(58). – С. 46 – 56.

3. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/639/>

4. Офіційний сайт Фонду державного майна України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spfu.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Інституту регіональних досліджень НАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://irr.org.ua/>